

POLITICA GUVERNAMENTALĂ FAȚĂ DE MINORITĂȚILE NAȚIONALE (19 NOIEMBRIE 1946-13 APRILIE 1948).

Bob FĂNICĂ*

Conferința de Pace, ale cărei lucrări se deschideau în 29 iulie 1946, confirma tratamentul internațional al unei țări învinse, impus României odată cu semnarea armistițiului. Așezată în rândul statelor satelite Germaniei, România participa în calitate de « invitată », cu dreptul de a-și expune punctul de vedere, fără a putea influența luarea deciziilor.

Proiectele de tratate și documentațiile prezentate de diversele comisii, au constituit sursa unor aprinse confruntări, discuții și polemici, purtate îndeosebi între marile puteri. Proiectul tratatului de pace cu România, era publicat în 31 iulie 1946. Organizațiile evreiești concentrate la Paris cereau în memoriile prezentate, introducerea de amendamente la proiectul de tratat cu România, în favoarea evreilor. Răspunzând cererilor evreiești, din memoriul prezentat în 28 iunie 1946, reprezentantul diplomatic al României la Paris Richard Franasovici arăta că toate doleanțele evreilor erau deja soluționate favorabil, și în parte legiferate de

guvernul român, însă nu putea fi acceptată inserarea în tratat a unor măsuri de protecție specială.¹ Cererile organizațiilor mondiale evreiești, cuprinse în memoriile prezentate Conferinței de Pace spre examinare, au inspirat propunerile delegațiilor britanică și americană din 8 și respectiv 24 septembrie 1946, privind problema bunurilor, drepturilor și intereselor evreilor din România.

Anglo-americanii cereau introducerea unui articol, menit a obliga România să repună populația evreiască în drepturi și proprietăți asupra bunurilor, sechestrate pe temeiul originii rasiale ori religioase. De asemenea mai cereau ca bunurile evreiești rămase vacante (fără proprietar), să constituie un fond pentru ajutorarea evreilor din România, pus la dispoziția Uniunii Comunităților Evreiești, și administrat de o organizație internațională a refugiaților evrei, prin delegații acesteia.

Se solicita o derogare de la dreptul comun în materie de succesiune, conform căruia statul moștenește bunurile vacante.

Amendamentele propuse de britanici și americani, urmărind „protecțiunea elementului evreiesc din România”², erau considerate de membri delegației

* Prof. com Vulcană-Pandele, jud. Dâmbovița

¹ M. R. Mocanu, *România în anticamera Conferinței de Pace de la Paris*, București. Arhivele Naționale ale României, 1996, pg.176.

² Ioan Scurtu (coordonator), *România viața politică în documente*, 1947, București, Arhivele Statului din România, 1994, pg.162.

guvernamentale prezentă la Paris inutile, fără a corespunde unei necesități reale. Aceasta în condițiile în care, garanțiile prevăzute prin aceste amendamente, se regăseau în Constituția și legislația română adoptate după 23 august 1944, ce restabileau deja drepturile și interesele evreilor cetățeni români. Apoi ele încălcau – potrivit vicepreședintelui Gheorghe Tătărescu – suveranitatea și independența statului român, constituind o imixtiune în afacerile interne ale acestuia, riscând totodată să genereze în România curente de opinie, în detrimentul chiar al evreilor.³

În discuțiunile cu membrii Delegației evreiești, arătăm că inserarea unui astfel de articol într-un tratat internațional care devine obligatoriu, nu este cel mai bun mijloc de pacificare a spiritelor⁴, sublinia Gheorghe Tătărescu în ședința Consiliului de Miniștri din 19 octombrie 1946. Opoziția română refugiată la Paris considera că obligația statului român de a repara nedreptățile cauzate de măsuri discriminatorii rasiale ori religioase, este justă. România luăsese însă înainte de inițiativa britanică, în conformitate cu prescripțiile art.6 din Convenția de Armistițiu, toate măsurile menite a revoca asemenea legiuiri discriminatorii. Dispozițiile art. 3 și 4 din proiectul tratatului de pace cu România erau considerate de către opoziție suficiente în blocarea de legi cu caracter discriminatoriu, pe criterii rasiale și religioase, astfel încât inserarea art.25 propus de britanici, părea inutilă.⁵ Articolul putea forma în rândul cetățenilor români, categorii privilegiate și îndrituite la despăgubiri depline” din partea statului, în condițiile în care paguba pricinuită proprietății lor, s-a datorat nu acestuia, ci unui act de război.⁶ Potrivit opoziției române, dispozițiile cuprinse în art. 25 al Tratatului de Pace, creau o nouă discriminare, împiedicând promovarea înțelegerii și armoniei, întronarea unei reale egalități, între toți supușii români.⁷

În discuțiile dintre reprezentanții politici ai delegației române la Paris, și cei ai organizațiilor evreiești din România, aceștia din urmă se arătaseră dispuși ca organizațiile mondiale evreiești să ceară retragerea amendamentelor propuse de britanici și americani, la textul Tratatului de Pace cu România, în schimb guvernul român să se angajeze a satisface o serie de doleanțe evreiești.⁸ Acestea mergeau însă, mai departe decât dispozițiile cerute a fi inserate în tratat.⁹ Pe lângă drepturile la despăgubiri, organizațiile evreiești mondiale, cereau angajamente pentru restabilirea dreptului de cetățenie, evreilor ce fuseseră privați de acesta, ori pentru cei ce se găseau în imposibilitatea de a face dovada cetățeniei, adică pentru cei ce nu aveau acte, dându-le dreptul de a face dovada cetățeniei lor cu doi martori.¹⁰

Evreii mai cereau încadrarea în statutul naționalităților, ceea ce probabil i-ar fi apropiat, în ceea ce privește exercițiul drepturilor lor de minoritatea maghiară, restituirea tuturor bunurilor individuale și colective, indemnizarea pentru toate pagubele cauzate individual sau colectiv, punerea bunurilor evreiești nereclamate sau vacante la dispoziția unei organizații speciale evreiești, dreptul la liberă

³ Marin Radu Mocanu, *op. cit.*, pg.356.

⁴ *Ibidem*, pg.290.

⁵ *Ibidem*, pg.320.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, pg. 352.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

emigrare.¹¹ Oficialii români arătau că multe din aceste cereri erau deja satisfăcute,

pe celelalte guvernul fiind dispus să le satisfacă, dar în cadrul liberului exercițiu al suveranității statului, și nu ca rezultat al unor angajamente luate pe plan internațional.¹² În urma demersurilor și a observațiilor întreprinse, delegația română obținea eliminarea textului prin care bunurile rămase vacante de pe urma victimelor și persecuțiilor rasiale erau transmise unei societăți internaționale a refugiaților evrei, ce ar fi devenit proprietara acestora. Potrivit art. 25 alin.2 al Tratatului de Pace cu România, noul proprietar al acestora devenise organizațiile evreiești din țară.¹³

În urma remanierii guvernamentale, realizată după alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946, Gheorghe Gheorghiu-Dej prelua Ministerul Economiei Naționale, generalul Mihai Lascăr devenea ministru de război, iar generalul Anton era înlăturat din fruntea Inspectoratului General al Jandarmeriei, înlocuit fiind cu generalul Stoenescu.¹⁴ În general, din majoritatea instituțiilor statului, erau scoase elementele mai puțin sigure, instalați fiind oameni absolut de încredere. Controlând administrația de stat și Biroul Politic al Blocului Partidelor Democratice, unde Vasile Luca deținea funcția de secretar, P.C.R. își făcea de „facto” puternic simțită prezența la începutul anului 1947.

Persecuțiile și arestările celor ce încercau a se împotrivi comunizării României au început în forță în primăvara lui 1947, după semnarea Tratatului de Pace (10 februarie 1947), desfășurate în mai multe valuri pe întreg parcursul anului, și luând forma terorii de stat.¹⁵ Arestările masive făceau ca încercările de fugă din țară, și trecerile frauduloase peste graniță, să ia amploare. Rabinul șef Alexandru Șafran fugea în decembrie 1947, regimul comunist promovând în această funcție începând cu 1948, pe Mozes Rosen, care se încadra pe linia noii orientări politice și ideologice.¹⁶ Reprezentantul S.U.A. în România, Roy Melbourne constata în raportul său din 28 august 1947: Numeroși cetățeni evrei din România se tem că actuala evoluție a evenimentelor va duce la noi pogromuri, dar conform ultimelor relatări, ei nu au reușit să treacă granița ungară.¹⁷ Provocările politice și ideologice împărțiseră evreii din punct de vedere al opțiunilor. Unii se orientaseră spre Partidul Comunist, participând efectiv la instaurarea noului regim, alții spre curentul sionist, bazat pe proiectul de stat național israelian.

În cadrul fracțiunii P.S.D. condusă de Lothar Rădăceanu și controlată de comuniști, exista în primăvara lui 1947 o secțiune evreiască, în care intrau mulți refugiați evrei din Basarabia și Bucovina, adepți ai unui partid socialist independent de Uniunea Sovietică.¹⁸ În vara lui 1945, valuri crescânde de evrei

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem.*

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ Dinu C. Giurescu, *Cade Cortina de Fier, România 1947, Documente Diplomatice*. București, Editura Curtea Veche, 2002, pg.70.

¹⁵ *Ibidem*, pg.131-136.

¹⁶ Coordonator Lucian Nastasă, *Mărturii etnoculturale. Mărturii documentare. Evreii din România (1945-1965)*, Cluj. Centrul de resurse pentru diversitate etnoculturală, 2003, pg.22.

¹⁷ Coordonator Ioan Scurtu, *op. cit.*, pg.63.

¹⁸ Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, pg.94.

din Polonia, Cehoslovacia, Basarabia, Ungaria, trecuseră în România, în tentativa emigrării clandestine spre Palestina ori America¹⁹.

Ceea ce făcuse ca guvernul român să introducă, începând cu iunie 1945, reglementări stricte privind situația cetățenilor străini, ce prevedeau trimiterea peste graniță a celor fără acte valabile.²⁰

Seceta din anul 1946, generase o lipsă cronică a alimentelor, provocând disperare și agitație, îndeosebi în rândul populației din Moldova. O notă informativă întocmită în 29 aprilie 1947, semnală nenumărate cazuri, în care populația mânca la 7-8 zile odată, buruieni ori zeamă de urzici fierte, semnalându-se chiar morți de foame.²¹ La orașe în magazinele evreiești, porumbul cerealele și celelalte produse, se vindeau la prețuri extrem de mari, fără ca guvernul să intervină în a fixa prețurile.²² În iarna spre primăvara anilor 1946-1947, populația unor județe din Moldova înclina a pleca în grupuri spre orașe, pentru a devasta magaziile de cereale evreiești, acumulate clandestin.

Atitudinea și starea de spirit ostilă evreilor, existentă în rândul populației rurale din Moldova, pe fondul secetei și a lipsei cronice de alimente, era amplificată și de faptul că acestora le aparțineau principalele posturi din conducerea oficiilor economice, controlând pe această cale cele mai importante ramuri: oficiile de colectare a brânzei, a cerealelor, a lemnului, a celor de exploatare a pădurilor etc.²³ Pe acest fond, completarea guvernului din 7 noiembrie 1947, prin care Ana Pauker devenea ministru de externe, crease îngrijorare, chiar panică, în rândul industriașilor și a cercurilor burgheze evreiești, pentru o și mai mare amplificare a sentimentelor antisemite. Legea oficiilor industriale votată în mai 1947, institua controlul statului asupra întregii economii.

În 15 august 1947, Adunarea Deputaților adopta legea reformei monetare. Sumele de bani ce puteau fi schimbate, erau drastic limitate. Preschimbarea banilor se realiza la un curs de 20000 lei vechi, pentru 1 leu stabilizat. Reforma urmărea pauperizarea păturilor sociale avute, legea obligând persoanele particulare, să predea Băncii Naționale aurul și valuta, pentru a primi lei în schimb, la un curs forțat. Unii evrei comercianți, informați fiind de schimbarea monedei, pentru a nu-i prinde reforma cu bani în numerar, în calitate de colecționari oficiali, acumulasem în iulie 1947, mărfuri și produse alimentare ce puteau fi conservate. Alții, deținători de monede, cocoșei ori medalii din aur, refuzau a le preda statului și Băncii Naționale, în schimbul leilor stabiliți.²⁴

Reforma monetară, controlul și intervenția tot mai accentuată a statului în economie, precipitarea situației internaționale din vara lui 1947 făceau ca un mare număr de evrei, să-și lichideze afacerile pe orice căi, să-și vândă averile și lucrurile, pentru a putea pleca din țară, emigra în Palestina ori America. În general nu plecau direct în Palestina, ci în Ungaria, apoi în Austria, de unde puteau emigra mai ușor în Palestina.²⁵ Cei ce acceptaseră înregimentarea

¹⁹ Coordonator Lucian Nastasă, *op. cit.*, pg.22.

²⁰ *Ibidem*

²¹ Arh. N. I. C., fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar71/1947, f.137.

²² *Ibidem*, dosar 94/1946, f.35.

²³ *Ibidem*, dosar74/1947, f.202.

²⁴ Coordonator Lucian Nastasă, *op. cit.*, pg.355.

²⁵ Arh. N. I. C., fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar 74/1947, f.283

politică în cadrul regimului comunist, au format Uniunea Democrată a Evreilor, for al evreimii din România, ce iniția acțiuni pentru orientarea acesteia spre munca productivă, în domeniul unor ocupații specifice industriei și agriculturii, ca muncitori și nu ca întreprinzători.²⁶ Aceasta în condițiile în care controlul emigrărilor, a urmărit scoaterea din țară a păturii evreiești, orientată spre interese economice capitaliste și care își putuseră procura bani pentru a pleca.²⁷

În problema emigrării evreilor spre Palestina, potrivit instrucțiunilor Comisiei de Politică Externă a P.C.R. din 12 iulie 1947, curentul de emigrație al evreilor nu trebuia acceptat, în condițiile în care aceasta ar fi discreditat regimul „democratic” din România, ce trebuia să apară în plan internațional, ca unul ce „a asigurat condiții normale de conlocuire popoarelor pe teritoriul român.”²⁸

În fapt însă, emigrația trebuia să fie lăsată liberă dar controlată de Ministerul de Interne, care ținea legătura în acest scop, cu un Comitet Democratic Evreiesc, pentru ca ea să nu fie influențată și dirijată de „imperialismul american”, împotriva P.C.R. și a guvernului român.²⁹

Potrivit sintezei informative întocmită pe anul 1947, privind naționalitățile conlocuitoare, orientarea politică în rândul evreilor prezenta o mare diversitate. Unele organizații sioniste, urmăreau crearea unui stat iudeu în Palestina pe baze socialiste și binaționale, altele pe baze democratice. Unele doreau fondarea acestuia, pe baza păstrării unor puternice tradiții religioase (îndeosebi rabinii), altele, puternic naționaliste, concepeau un stat evreu pe ambele maluri ale Iordanului, cu excluderea oricărei alte naționalități conlocuitoare, încurajând și organizând în acest scop emigrarea.³⁰

La Paris, în ședința din 31 august 1946, în fața Comisiilor Teritoriale și Politice pentru Ungaria și România, și în prezența delegației române, era audiată delegația ungară, ce avea de formulat observații la proiectul de tratat cu România.

Delegații maghiari susțineau la Paris, că „situația actuală a ungarilor din Transilvania a devenit îngrijorătoare”, că deși au fost emise o serie de dispoziții de „guvernul democratic al României de astăzi”³¹, ele nu sunt puse în practică, minoritatea maghiară fiind supusă la numeroase discriminări.

Erau reclamate printre altele: sechestrări și confiscări de bunuri, evacuări forțate, expulzări și arestări arbitrare, aplicarea discriminatorie a legii agrare, în defavoarea țăranilor unguri.³² Delegații maghiari, încercau să arate la Paris, că Tratatul privind protecția minorităților, semnat la 9 decembrie 1919, între Puterile Aliate și Asociate și România, n-ar fi fost pus în practică de guvernele acesteia. Drept dovadă în acest sens, ar constitui o faptul că c.c.a 200000 de etnici maghiari au părăsit Transilvania în perioada 1918-1938, datorită persecuțiilor și constrângerilor la care ar fi fost supuși.³³ Maghiarii cereau în ședința din 31 august 1946, o suprafață de c.c.a. 4000 km², cuprinzând patru sectoare teritoriale – Carei, Satu Mare, Oradea, Arad – cu o

²⁶ Coordonator Lucian Nastasă, *op. cit.*, pg.383.

²⁷ *Ibidem.*

²⁸ *Ibidem*, p. 341.

²⁹ *Ibidem*, p. 342.

³⁰ *Ibidem*, p. 375.

³¹ Marin Radu Mocanu, *op cit.* pg.234.

³² *Ibidem*, pg.235.

³³ *Ibidem*, pg.233.

populație de 486000 locuitori, din care 52% adică 257000 erau unguri.³⁴ Cereau de asemenea un tratat româno-ungar sub egida O.N.U., care să garanteze protecția drepturilor minorității maghiare din România, și o largă autonomie acesteia.³⁵ Printre altele Ungaria pretindea României restituirea bunurilor supușilor maghiari, sechestrate ilegal, în starea în care se găseau la 20 ianuarie 1945 (data armistițiului Ungariei) și solicita inserarea unor dispoziții în textul tratatelor de pace, prin care statele interesate să fie obligate să recunoască fără condiții dreptul de cetățenie, persoanelor având domiciliul lor pe teritoriile respective.³⁶ În răspunsul din 2 septembrie 1946, formulat la pretențiile maghiare, șeful delegației române Gheorghe Tătărescu, arăta că maghiarii reclamau inexact și nefondat, confiscarea bunurilor maghiare, discriminări la care aceștia ar fi fost supuși pe criterii economice, expulzări și arestări arbitrare.³⁷ Obiecțiile privind tratamentul aplicat etnicilor maghiari din România, erau cu atât mai false, cu cât drepturile acestora, consființite prin statutul guvernului Rădescu din 7 februarie 1945, le asigurau o situație privilegiată, în raport cu celelalte minorități naționale. Realitatea era că etnicii maghiari, părăsiseră Transilvania în perioada mai sus amintită, prin simpla emigrare ori opțiune pentru cetățenia maghiară, după schimbarea suveranității teritoriale, și nu din pricina persecuțiilor.

În același răspuns din 2 septembrie 1946, șeful delegației române arăta că frontiera româno-ungară, confirmată prin decizia Consiliului Miniștrilor de Externe din 7 mai 1946, este una etnică, traseul ei delimitând pe cât posibil elementul român de cel ungar, teritoriul Transilvaniei, astfel cuprins în frontierele sale, constituind leagănul de civilizație al formării națiunii române, de-a lungul istoriei. Vicepremierul Gheorghe Tătărescu, justifica frontiera anului 1918, și prin unitatea economică a Transilvaniei, ce exclude orice amputare teritorială, argumentând interdependența economică și organică dintre centrele urbane de la vest, și regiunile imediat învecinate de la est, ca și importanța vitală a căilor de comunicație, în sectoarele revendicate de maghiari.³⁸ Vicepremierul român sublinia în continuare la Paris, în aceeași ședință din 2 septembrie 1946, că maghiarii beneficiau de școli de toate gradele, de cler și instituții religioase proprii, subvenționate de stat.³⁹ Exceptând școlile confesionale, învățământul în limba maghiară era asigurat de stat, corpul profesoral fiind recrutat de preferință, din rândul naționalității maghiare.⁴⁰ O universitate de stat de limbă maghiară cu patru facultăți, fusese creată la Cluj. Tot aici fusese creat un Conservator de muzică și artă dramatică, și un teatru unguresc de stat, alături de cel de la Târgu Mureș.⁴¹

Partea română arăta apoi, că nu înțelege să facă din drepturile minorităților deja garantate, prin legislația pusă în vigoare, obiectul unui aranjament bilateral de la stat la stat, ce ar da Ungariei un prilej de imixtiune în treburile interne.

Delegația română arăta că, prin sechestrarea bunurilor maghiare, România nu făcuse decât să aplice art. 8 al Convenției de Armistițiu, ridicarea sechestrului depinzând de hotărârea C.A.C. Delegația română n-a putut obține satisfacție, în problema despăgubirilor pretinse Ungariei, atât pentru războiul purtat împotriva

³⁴ *Ibidem*, pg.353.

³⁵ *Ibidem*, pg.235.

³⁶ *Ibidem*, pg.261

³⁷ *Ibidem*, pg.215.

³⁸ *Ibidem*, pg.354.

³⁹ *Ibidem*, pg.215.

⁴⁰ *Ibidem*, pg.220.

⁴¹ *Ibidem*.

României, cât și pentru daunele provocate, prin ocuparea Transilvaniei de Nord. În observațiile făcute la proiectul tratatului de pace cu România, delegația română solicita precizarea în preambul, a stării de război dintre România și Ungaria, cerere consacrată de însăși Convenția de Armistițiu, și întemeiată pe art.8 al Tratatului de Pace, ce proclama restabilirea păcii cu Ungaria.⁴² Calitatea de cobeligerant recunoscută României, ar fi antrenat consecințe privind poziția acesteia, în plan juridic și în raport cu Ungaria, și totodată cu reparațiile pretinse de statul român acesteia. Opoziția vehementă a Uniunii Sovietice a privat România de acest binemeritat statut, anulând de „jure”, pretențiile guvernului român la despăgubiri din partea Ungariei.

Comitetul Executiv al B.P.D., întrunit în 12 februarie 1947, hotărâ alăturarea U.P.M. la B.P.D., acesta din urmă fiind reprezentat de U.P.M., în zonele predominant maghiare din Transilvania.⁴³ Abia întors de la Budapesta, unde participase în fruntea unei delegații guvernamentale la săptămâna culturii maghiare,⁴⁴ premierul Petru Groza cerea ministrului justiției Lucrețiu Pătrășcanu, în ședința Consiliului de Miniștri din 7 mai 1947, eliberarea unor unguri condamnați pentru spionaj în favoarea Ungariei, de către guvernul mareșalului Antonescu.⁴⁵

Cerința fusese probabil formulată de oficialii maghiari, în timpul vizitei delegației guvernamentale române la Budapesta. Era în fapt o doleanță formulată de U.P.M. în Rezoluția din 29 iunie 1946, pentru extinderea decretului de amnistie din 23 august 1944, și asupra celor condamnați pentru spionaj în favoarea Ungariei, săvârșit până la această dată. Contacte și negocieri la nivel de comisii guvernamentale, se purtau la București între 21 aprilie și 6 mai 1947, înscrise pe linia eforturilor de normalizare a raporturilor româno – maghiare.⁴⁶ Sechestrul asupra bunurilor și proprietăților maghiare din România era ridicat în 30 noiembrie 1946.⁴⁷ Protocolul româno-maghiar încheiat, nu avea caracter obligatoriu, în cele mai multe din prevederile textului, existând deosebiri de vederi.

Comisia maghiară a solicitat ca Misiunea Maghiară din București, să certifice naționalitatea maghiară a cetățenilor români, partea română manifestând rezerve în acest sens, privind posibilitatea ca unii dintre ei, să nu fie tocmai loiali statului român. Printre alte pretenții, maghiarii cereau „rezolvarea problemei ce rezultă din aplicarea reformei agrare în Ardeal, pentru că această problemă a izbit și bunuri supuse sechestrului.”⁴⁸ În ședința Consiliului de Miniștri din 27 mai 1947, premierul Petru Groza era înclinat să facă concesii maghiarilor, în problema aplicării reformei agrare, în schimbul recunoașterii Tratatului de Pace, și a hotarelor Ardealului de către statul maghiar.⁴⁹ Ministrul finanțelor Alexandru Alexandrini, atrăgea atenția asupra creării unor precedente din partea altor „resortisanți străini.”⁵⁰

„Dacă și aceștia îmi sunt prieteni ca și ungurii”⁵¹, venea replica premierului Groza. „Ei vor să scoată de sub expropriere bunurile maghiare”, constata Lucrețiu Pătrășcanu, în cadrul aceleiași ședințe, confirmat imediat de vicepremierul Gheorghe

⁴² *Ibidem*, pg.415.

⁴³ Coordonator Ioan Scurtu, *op. cit* , pg.128-129.

⁴⁴ Șerban Rădulescu-Zoner, Daniela Bușe, Beatrix Marinescu, *Instaurarea totalitarismului comunist în România*, București, Editura Cavallioti, 1995, pg.208.

⁴⁵ Arh. N. I. C., fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 5/1947, f.18.

⁴⁶ *Ibidem*, f.152.

⁴⁷ *Ibidem*, f.151.

⁴⁸ *Ibidem*, f.154.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *Ibidem*, f.155.

Tătărescu: „Au și început să ceară acest lucru. Ieri a fost la mine domnul Geongyosy.”⁵² Potrivit notei informative a Inspectoratului de Jandarmi Cluj din 21 aprilie 1947, grupuri de tineri maghiari, treceau fraudulos granița din Ardeal în Ungaria, fiind ocrotiți și instruiți în mod special de „Oficiul Refugiaților Ardeleni” din Budapesta.⁵³ Trecherile în Ungaria, erau legate de propaganda vehiculată de la om la om, cu sprijinul Uniunii Populare Maghiare, că în Ungaria s-ar pregăti o armată puternică, care să lupte pentru interesul național, în condițiile în care războiul anglo-americanilor cu sovieticii ar fi inevitabil.⁵⁴

Și telegrama Misiunii S.U.A. în România, trimisă Secretarului de Stat în 19 martie 1947, menționează o conspirație organizată în Ungaria, de care sunt legate arestările din rândul minorității ungare.⁵⁵ Frământările și agitațiile din rândul maghiarilor, erau legate de cuvântarea președintelui Truman din Congresul american, ținută în 12 martie 1947, ce a avut un puternic ecou asupra opiniei publice, trezind speranțe în rândul oamenilor, că acțiunea americană pentru eliberarea Europei de Est, este pe cale să înceapă. Potrivit notelor informative, întocmite de Inspectoratul General al Jandarmeriei Cluj, în rândul populației maghiare și a tineretului maghiar îndeosebi, erau intens organizate în primăvara lui 1947, activități culturale și artistice, menite a întreține spiritul național agresiv în rândul populației maghiare, sprijinite ideologic de intelectualii maghiari.

Reprezentări teatrale și dansuri populare organizate de populația maghiară, intonarea de cântece maghiare revizioniste, afișarea provocatoare a tricolorului maghiar, a uniformelor militare și a altor însemne hortyste, trezeau puternic entuziasmul național al populației maghiare, indignând populația română și determinând autoritățile statului român, să facă demersuri pe lângă U.P.M., pentru a mai tempera asemenea activități.⁵⁶

O delegație guvernamentală ungară vizita Bucureștiul, în zilele de 23-24-25 noiembrie 1947. Se dispunea înființarea Comisiei mixte româno-maghiare, și totodată încheierea unui tratat de prietenie, colaborare și asistență mutuală, în urma convorbirilor ce urma să aibă loc.⁵⁷ Semnarea tratatului dintre cele două state în 24 ianuarie 1948, ratificat de Adunarea Deputaților în 17 februarie același an, s-a putut realiza odată cu înlăturarea lui Lucrețiu Pătrășcanu, din guvern și celelalte structuri de conducere ale P.C.R., la intervenția Uniunii Populare Maghiare, și la presiunile guvernului de la Budapesta.⁵⁸ Om cu vederi mult prea largi în raport cu ceilalți, bun patriot, calități oglindite de legile întocmite privind reglementarea cetățeniei române a locuitorilor din Transilvania, Lucrețiu Pătrășcanu era încriminat prin mandatul de arestare întocmit în 24 august 1948, printre altele de „paralizarea acțiunilor Partidului Comunist Român și destrămarea acestuia.”⁵⁹ „Problema relațiilor între poporul român și naționalitățile conlocuitoare, îndeosebi cu cea mai numeroasă dintre ele, naționalitatea maghiară, a fost una dintre cele mai complicate probleme pe care le-a

⁵² *Ibidem*, f.155-156.

⁵³ Arh. N. I. C., fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar 38/1947, f.3-4.

⁵⁴ *Ibidem*, f.126.

⁵⁵ Dinu C. Giurescu, *op cit.*, pg.89.

⁵⁶ Arh. N. I. C., fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar 37/1947, f.19.

⁵⁷ Coordonator Ioan Scurtu, *op cit.*, pg 277.

⁵⁸ Coordonator Lucian Nastasă, *Minorități etnoculturale. Mărturii documentare. Maghiarii din România (1945-1955)*, Cluj, Centru de resurse pentru diversitate etnoculturală, 2002, pg.525.

⁵⁹ Cristian Popișteanu, „Cazul Grupului Lucrețiu Pătrășcanu”, în „Magazin Istoric”, iulie/1991, pg.62-64.

avut de rezolvat regimul nostrum⁶⁰, afirma Gheorghe Gheorghiu-Dej în 30 decembrie 1947.

„Faptul că noi traducem în viață, fără să ne abatem, o consecvență politică națională, ce se inspiră din învățătura lui Lenin și Stalin, a prefăcut masele muncitoare ale naționalităților conlocuitoare, într-un activ și fidel aliat al democrației românești.”⁶¹ Termenul de „popor maghiar”, folosit frecvent în faza de început a luptei pentru putere, era abandonat din discursul comunist, în favoarea celui de „naționalitate maghiară”. În rândul acesteia existau mase populare, după cum exista și reacțiune, existau elemente ce se încadrau pe linia „democratică” a Partidului Comunist, și cele ce nu se încadrau, indiferent de etnia ori naționalitatea lor. Politica națională exprimată ideologic, excludea sentimentul național în sens „burghez”, modern, el însemnând „potrivit învățăturii lui Lenin și Stalin”, în primul rând mase muncitoare, și nu etnii, minorități ori majorități naționale.

Vicepremierul Gheorghe Tătărescu, în memoriul din 24 mai 1947 adresat guvernului român, analizând situația țării și constatând-o ca fiind deplorabilă sub multiple aspecte, printre alte observații, atrăgea atenția asupra problemei germane.⁶²

Ațiunea de prigoană a etnicilor germani, avea drept urmare – potrivit vicepremierului – slăbirea economiei naționale, constituind totodată o eroare politică, și o abatere de la obligațiile internaționale ale României. Poliția română, potrivit dispozițiilor emise de guvern în primăvara lui 1947, trebuia să acorde tot sprijinul autorităților locale, în organizarea deportării cetățenilor români de etnie germană.⁶³

Gheorghe Tătărescu constata cu amărăciune, existența unei stări de spirit potrivnică și ostilă guvernului, în rândul tuturor categoriilor și structurilor sociale. Reprezentantul diplomatic al S.U.A. în România Burton Berry, aprecia într-o sinteză informativă întocmită în 10 aprilie 1947, că 99% din populația românească era împotriva regimului, ce primea sprijin numai din partea minorităților naționale (unguri și evrei), „și în rândul acestora sentimentele fiind amestecate.”⁶⁴

Dinu C. Giurescu, estimează acest sprijin la sub 10% din populația țării⁶⁵, chiar segmente importante din rândul acestor minorități (țărâtime, burghezie, o parte a intelectualității), fiind lovite în interesele lor de politica guvernului Groza, orientată spre suprimarea proprietății private, a relațiilor economice de piață, a libertăților publice și cetățenești. Printre măsurile pe care Gheorghe Tătărescu le cerea prin memoriul din 24 mai, menite a redresa situația din țară, se număra și soluționarea problemei germane „în cadrul legilor și a intereselor statului român.”⁶⁶

În observațiile asupra proiectului de tratat cu România, prezentate în octombrie 1946, de opoziția română refugiată la Paris, se arăta că la acea dată, peste 72000 de cetățeni români de etnie germană, se aflau deportați în Rusia.⁶⁷ Opoziția română mai observa că proiectul de tratat cu România, deși prevedea că „repatrierea prizonierilor trebuie să se realizeze cât mai curând posibil, în conformitate cu aranjamentele stabilite între fiecare din Puterile ce-i dețin și România”⁶⁸, el nu conține măsuri

⁶⁰ Ioan Scurtu (coordonator), *op. cit.*, pg.301.

⁶¹ *Ibidem.*

⁶² *Ibidem*, pg.163.

⁶³ Dinu C. Giurescu, *op. cit.* pg.101

⁶⁴ *Ibidem*, pg.125.

⁶⁵ *Ibidem*, pg.127.

⁶⁶ Marin Radu Mocanu, *op. cit.*, pg.323.

⁶⁷ Ioan Scurtu (coordonator), *op. cit.* pg.167

⁶⁸ *Ibidem*, pg.417.

precise, pentru garantarea repatrierii acestor categorii de prizonieri deportați. Nici o clauză nu prevedea repatrierea prizonierilor într-un termen dat. Potrivit art.25 al proiectului de tratat, prezentat de opoziția română de la Paris, și care va deveni art.26 în textul definitiv al Tratatului de Pace, Uniunii Sovietice îi erau transferate toate valorile germane din România, aici intrând potrivit statisticilor prezentate de opoziție, c.c.a 35% din toate marile întreprinderi industriale și financiare.⁶⁹ Așa cum observa opoziția de la Paris, formularea lipsită de precizie a articolului, fără o definiție detaliată și clară a expresiilor de „valori germane” ori „bunuri germane”, a făcut ca autoritățile sovietice să-și însușească sub acest titlu, proprietăți franceze, engleze, belgiene, transferate prin forță în stăpânire germană în timpul războiului.⁷⁰ „Autoritățile sovietice, au silit pe românii care au datorii față de Germania sau față de supușii germani, să le plătească lor aceste datorii, fie în aur, fie în mărfuri”⁷¹, constata opoziția în observațiile acesteia. Potrivit art.28 al Tratatului de Pace cu România, aceasta renunța în numele său și al cetățenilor săi, la orice pretenții față de Germania și de cetățenii acesteia. Bunurile aparținând României sau cetățenilor români, ridicate și duse cu forța în Germania, după 12 septembrie 1944, urmau a fi restituite României. Prevederea era lipsită în realitate de valoare, în condițiile în care la data încheierii armistițiului, germanii deja fuseseră alungați de pe cea mai mare parte a teritoriului românesc. După abdicarea forțată a regelui Mihai, și proclamarea Republicii în 30 decembrie 1947, o nouă Constituție adoptată în 13 aprilie 1948, consacra din punct de vedere juridic, schimbările structurale introduse pe multiple planuri, începând cu 6 martie 1945, în direcția sovietizării societății românești.

România își pierdea caracterul de stat național, fiind proclamată, potrivit art.1 al noii Constituții, Stat popular, unitar, independent și suveran”.⁷² În circumscripțiile locuite și de populații de altă naționalitate decât cea română, administrația trebuia să numească funcționari din rândul acestei naționalități, sau al altora, care cunosc însă limba populației locale.⁷³ După cum și în justiție trebuia a fi folosită, atât oral cât și în scris, limba naționalității locuitoare a circumscripției respective.⁷⁴ Articolul 24 asigura naționalităților conlocuitoare, dreptul de a-și folosi limba maternă, de a-și organiza învățământul de toate gradele, în limba proprie⁷⁵.

⁶⁹ *Ibidem*, pg.391.

⁷⁰ *Ibidem*, pg.321.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² Constituțiile României, Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București, 1995, pg.113.

⁷³ *Ibidem*

⁷⁴ *Ibidem*

⁷⁵ *Ibidem*.